

31.01 t/m 06.02 2019

POËZIEWEEK

IN NEDERLAND EN VLAANDEREN

POËZIELESSEN

BASISONDERWIJS

BUNDEL

#1

Kijk voor alle activiteiten op **POEZIEWEEK.COM**

INLEIDING

JONGE SLA AAN DE MUUR

PAGINA
6**Daan Beeke**
Stichting Lezen

Waarom poëzie aan de muur belangrijker is dan je denkt. En drie tips om van de Poëzieweek op school een (nog) groter succes te maken.

LESTIP KLEUTERS

SLAAPFEEST

PAGINA
8**Mieke**
van Hooft**Onderwerpen en activiteiten**

Rustgevende oefeningen, vilten, dromen, geluidenspel, slaapmobiel maken, memory.

Extra benodigdheden

Rustgevende muziek, voor elke kleuter een dekentje en een knuffel, een grote doek of deken, voor het vilten: viltwol, noppenplastic, bruine zeep en water.

Voor het geluidenspel: afbeeldingen van nachteluiden met (eventueel) een geluidsopname.

Voor het maken van de mobiel: blauwe en witte verf, wit papier, touwtjes en stokjes, prikmat en prikpen.

Voor de memory: de kaartjes in bijlage uitprinten en eventueel lamineren.

Tijdsduur

20 - 150 minuten

Auteur lestip

Kristien De Schuyter

LESTIP 1

IN JE HOOFD

PAGINA
12

**Theo
Olthuis**

Onderwerpen en activiteiten

Onderwerpen: wat ik graag wil kunnen/durven, afscheid en troost, jongens en meisjes.

Activiteiten: kringgesprek, uitbeeldgedicht, lijstjes maken, dramatische expressie, een troostdoosje maken.

Extra benodigdheden

Basisles: werkblad, kladpapier, markeerstift
Uitbreiding (aan de slag - activiteit troost in een doosje): computer, een luciferdoosje per kind, knutselmateriaal

Tijdsduur

55 - 105 minuten

Auteur lestip

Marit Trioen

LESTIP 2

HET DONKER IS EEN WONDER

PAGINA
16

**Frank
Adam**

Onderwerpen en activiteiten

Onderwerpen: donker, kijken, dromen, taal.

Activiteiten: filosoferen, spelen met klanken, kijken in het donker, tableau vivant.

Tijdsduur

60 - 150 minuten

Auteur lestip

Marit Trioen

Extra benodigdheden

Verschillende lichtbronnen, een donker lokaal.

Voor de tableaux: verkleedkledij en attributen, een fototoestel.

LESTIP 3

JORIS JAN BAS

PAGINA
19

Ted van Lieshout

Onderwerpen en activiteiten

Filosoferen met kinderen over anders zijn en vrijheid. Hoe kun je anders zijn in de verf zetten?

Collagetechnieken: creatieve verwerking van talenten in een klassenfoto.

Zoeken naar elkaars speciale trekjes.

Deze omzetten in een karikatuur.

Werken met papier, potlood en houtskool. Tableau vivant van het gedicht.

Fotoreportage of film met verschillende scènes.

Extra benodigdheden

Mogelijkheid om een liedje af te spelen (internet, laptop, box of digitaal bord), klassenfoto in zwart-wit op A3-formaat, stiften, lijm, gekleurd papier, tijdschriften, (kleur)potloden, scharen, wit tekenpapier, tekenpotloden, houtskool, verkleedkleding en accessoires en eventueel fototoestel en/of videocamera.

Tijdsduur

15 - 150 minuten

Auteur lestip

Barbara Wille

LESTIP 4

IK STA HIER

PAGINA
22

Ienne Biemans

Onderwerpen en activiteiten

Praten over en fantaseren bij een simpel en muzikaal versje van Ienne Biemans. Het gaat over flirten, schouders ophalen, verliefdheid en gevoelens. De kinderen gaan omkeergedichten schrijven, collages maken en samen verzinnen en spelen.

Extra benodigdheden

Gedicht op het digibord, papier, potlood of pen, schaar, oude tijdschriften en lijm.

Tijdsduur

60 - 75 minuten

Auteur lestip

Jos van Hest

LESTIP 5

BIJ EEN BARBADIAANSE BAAI

PAGINA
25

**Judy
Elfferich**

Onderwerpen en activiteiten

Een pleziergedicht lezen, het met kleuren 'analyseren' en er eigen woorden bij verzinnen en tekenen. Een pleziergedicht schrijven. Voorlezen en luisteren. Je tong breken over een tongbreker.

Extra benodigdheden

Gedicht op digibord, het gedicht op papier, kleurpotloden of kleurstiften, potlood of pen, losse blaadjes of schrijfschrift.

Tijdsduur

60 - 70 minuten

Auteur lestip

Jos van Hest

JONGE SLA AAN DE MUUR POËZIE ZICHTBAAR MAKEN OP SCHOOL

In het klaslokaal Nederlands op mijn middelbare school hing een Plintposter aan de muur met daarop een gedicht. Het lokaal bevond zich in een van de vele noodgebouwen van onze 'leerfabriek', want de scholengemeenschap had in de jaren tachtig een dusdanig grote groei meegemaakt dat het hoofdgebouw bij lange na niet meer voldeed. Noodgebouwen waren de oplossing en hoewel de naam doet vermoeden dat dit een tijdelijke oplossing was, stonden de gebouwen er inmiddels al jaren. Gedurende mijn zeven jaar lange schoolloopbaan verdwenen ze niet. Elk gebouw had een letter, het genoemde klaslokaal bevond zich in gebouw F. Het lokaal (F7) was muf en stoffig, de inrichting spartaans en grijs. Vermoedelijk hingen er meerdere posters aan de muur, maar de enige die blijvende indruk op mij heeft gemaakt was de poster met het gedicht. In de grijze saaie omgeving van het klaslokaal riep het korte gedicht in enkele regels het beeld op van jonge sla. Niet zomaar jonge sla, maar 'jonge sla in september,/net geplant,/slap nog,/in vochtige bedjes'[1]. Je weet misschien wel dat de ik-persoon in het gedicht alles kan verdragen, behalve jonge sla.

Ik dacht vaak na over dat gedicht. Het hing boven het bord en eiste mijn aandacht op, elke Nederlandse les opnieuw. In mijn eindexamensjaar kwam ik het opnieuw tegen, maar nu 'gewoon' in een bundel, getiteld *Alles op de fiets*. Tussen de andere gedichten ontmoette ik zo een oude bekende. Misschien was 'Jonge sla' de reden dat ik de bundel van Kopland op mijn examenlijst zette, naast dichtbundels die ik mij inmiddels niet meer kan herinneren.

Een gedicht aan de muur van een lokaal is een perfecte manier om leerlingen (van alle leeftijden!) ongevraagd in aanraking te brengen met poëzie. Ze kunnen immers nergens heen en zijn haast gedwongen zich af te vragen wat het gedicht met ze doet, zelfs als de leraar er nooit iets over zegt. Gelukkig hangen er zo heel veel gedichten aan de muren van lokalen.

Wie goed om zich heen kijkt, en luistert, ontdekt dat poëzie zich veel vaker dan verwacht aan ons opdringt. Het is zelfs wetenschappelijk bewezen[2] dat volwassenen voornamelijk in aanraking komen met poëzie omdat ze het 'zomaar' tegenkomen. Meestal is dat bij een speciale gelegenheid, zoals een bruiloft of een begrafenis. Maar ook tijdens het televisiekijken of het radio luisteren komen mensen poëzie tegen.

Volgens onderzoekster Kila van der Starre, die deze feiten boven water haalde, zou het poëzieveld daar meer mee moeten doen, vooral ook omdat blijkt dat bijna iedereen het 'zomaar' tegenkomen van poëzie hoog waardeert. Daarom zou het goed zijn, aldus Van der Starre, om poëzie vaker in de openbare ruimte te plaatsen en ook vaker dan men gewend is met leerlingen collectief poëzie te 'beleven', zoals ook gebeurt bij bruiloften (en begrafenissen). Een laatste aanbeveling is om een uitgebreid(er) aanbod van gedichten aan te bieden via verschillende media.

Deze aanbevelingen klinken mij, met name tijdens de Poëzieweek, als muziek in de oren. De Poëzieweek is op zichzelf een enorme campagne die probeert om zoveel mogelijk mensen 'zomaar' met poëzie in aanraking te brengen en niet in de laatste plaats uw leerlingen. Dat jij deze bundel leestips heeft gedownload en zo ver bent gekomen in deze inleiding bewijst dat jij hieraan serieus wilt bijdragen. Laten we daarom even opnieuw de aanbevelingen langslopen en daar wat tips aan ontlenuen om nóg meer poëzie aan de man te brengen op jouw school, tijdens maar ook na de Poëzieweek.

TIP 1: PLAATS POËZIE IN DE OPENBARE RUIMTE

Dat kan met een gekochte of door leerlingen gemaakte poster. Nog mooier misschien is een meer permanente muurschildering op de wand of ergens op het plein. Dit is uiteraard een groot project dat vraagt om investeringen in tijd én geld. Maar het is tegelijk een mooi inhoudelijk project, waarbij leerlingen nadenken over welk gedicht geschikt is en waarom. Leerlingen leren waar ze op moeten letten als je een gedicht overneemt; de lengte van de regels en de afbrekingen moeten exact kloppen. Welke kleuren zijn geschikt en komt er een illustratie bij? Moet dat letterlijk verbeelden wat er in het gedicht staat of kan het van alles zijn? Bedenk ook dat als het gedicht echt in de openbare ruimte hangt, er wellicht rechten moeten worden afgekocht (dat is niet moeilijk en kost echt niet heel veel). En hoe leuk is het als de dichter aanwezig is bij de onthulling? Ook daarvoor moet je uiteraard budget reserveren.

TIP 2: BELEEF POËZIE COLLECTIEF

Volgens het eerder genoemde onderzoek ligt de nadruk in het poëzieonderwijs veelal op het individueel en in stilte lezen van poëzie. Je kunt zelf het beste beoordelen of dit geldt voor je eigen poëzieonderwijs, maar hoe dan ook is er vast ruimte voor nóg meer poëzievoordracht in de klas. En natuurlijk mag dat van alles zijn: luister samen naar lied- en rapteksten, onderzoek met de klas wat poetryslammen is en organiseer zelf een *battle*. Begin voortaan elke les of elke eerste les van de week met een gedicht. Kijk terug hoe wielrenner Niki Terpstra zijn overwinningen op de fiets telkens bekroont met een pakkend liedcitaat (zoek op: 'Terpstra zingt') of kijk hoe dichteres Maud Vanhauwaert poëzie voordraagt op onverwachte plekken (zoek op: 'Maud Vanhauwaert Iedereen beroemd'). Bezoek dichterdraagtvoor.nl en soortgelijke websites, waar gedichten worden voor gedragen en voorzien van beeld. De mogelijkheden zijn haast eindeloos.

TIP 3: ZET ALLE MEDIA IN (EN OOK ALLE COLLEGA'S)

Tijdens een gemiddelde Poëzieweek stijgt de verkoop van poëziebundels in Nederland en Vlaanderen gemiddeld met ongeveer 30%. Volgens kenners heeft dit te maken met de toegenomen aandacht voor poëzie buiten het boek in deze periode. Er zijn meer poëziefestivals, er staan meer gedichten in de krant en dichters reizen stad en land af voor voordrachten in boekwinkels en op scholen. Wat in het land gebeurt, kan uiteraard ook op jouw school gebeuren. Verspreid daarom gedichten in de postvakjes van collega's. Vraag hen ook tijdens hun lessen een favoriet gedicht voor te dragen en plaats een gedicht in brieven aan ouders en leerlingen. Zet een gedicht op de website van de school. Roep een gedicht om via het omroepsysteem. Verstuur gedichten in de appgroep van de klas. De kans bestaat dat iedereen je gaat haten als je dit alles tegelijk doet, maar als je het een beetje spreidt over het jaar, wordt het vast gewaardeerd.

Het noodgebouw van mijn oude school werd uiteindelijk afgebroken, maar de poster verhuisde hopelijk naar een nieuw lokaal. De jonge sla zal mij hoe dan ook altijd bijblijven. Laten we onze leerlingen blijven bestoken met 'Jonge sla' (en andere poëzie). Grote kans dat er iets van blijft hangen.

Daan Beeke - Stichting Lezen

[1] "Jonge sla" - Rutger Kopland.
In: *Alles op de fiets* (G. A. van Oorschot, 1969)

[2] Van der Starre, K. (2017).
Poëzie in Nederland: Een onderzoek naar hoe vaak en op welke manieren volwassenen in Nederland in aanraking komen met poëzie.
Amsterdam: Stichting Lezen.

slaapfeest

kom vanavond bij me slapen
kom vanavond voor een droom
onder dubbeldikke dekens
zachtjes wiegen in een boom
samen zweven boven bergen
zwemmen in een zee van zand
en zodra de hanen kraaien
wakker worden, hand in hand

slaapfeest

Mieke van Hooft

In: *Cadeautjes in de lucht*

(Clavis Uitgeverij, 2014)

SLAAPFEEST

Over de auteur

Mieke van Hooft (Oudheusden, 1956) is naast schrijver van versjes voor jongere kinderen ook auteur van kinderboeken en gedichten voor volwassenen. Ze gaat voor het schrijven altijd op onderzoek uit, waardoor de boeken heel realistisch lijken. Haar verhalen spelen zich af in herkenbare situaties, zoals op school en in het gezin. Voor oudere lezers voegt ze spannende elementen toe, voor jongere kinderen grappige elementen. Haar boek *De tasjesdief* werd verfilmd en heeft heel wat prijzen in de wacht gesleept.

Voor het lezen (10 minuten)

Laat de kleuters in pyjama naar school komen op de dag dat je met dit gedicht aan de slag gaat. Laat hen eventueel ook hun lievelingsknuffel en een dekentje meebrengen (of voorzie dit zelf). Een toonmoment is hier zeker op zijn plaats! Kruip nadien met alle kleuters onder één groot deken (of doek) en lees het gedicht voor. Laat voor extra sfeer op de achtergrond muziek spelen (instrumentale versies van slaaplidjes voor baby's zijn te vinden via YouTube).

Na het lezen (10 minuten)

Laat de kleuters in de ruimte liggen en laat hen kort vertellen (of tonen) hoe ze slapen. Pols naar hun slaaprituelen, hun dromen, de naam van hun knuffel, etc. Draag het gedicht een tweede maal voor. Gebruik opnieuw de muziek.

Aan de slag

Bewegingsopdracht (30 minuten)

Voorzie voldoende ruimte voor deze opdracht. De kleuters brengen hun knuffel en dekentje mee. Doe met hen een aantal rustgevende opdrachten (al dan niet op de rustgevende muziek).

- + Neem je knuffel in je armen en wieg ermee.
- + Leg je dekentje op de grond, de knuffel erop en sleep hem zachtjes voort in de ruimte.
- + Ga op je rug liggen, leg je knuffel op je buik en adem rustig. Zie je je knuffel op en neer gaan?
- + Maak van je knuffel een cadeautje. Je dekentje is het inpakpapier.
- + In duo's: één knuffel op een dekentje en samen heen en weer wiegen.
- + In duo's: elkaar aaien met de knuffel.

Meer oefeningen? Kijk eens naar de bewegingsactiviteiten van bewegingspedagoge Sherborne in *Sherborne bewegingspedagogiek: ontwikkelingsstimulerend bewegen*.

Beeldende opdracht: dekentje viltten (30 minuten)

Pluk (niet trekken!) wat wol en leg dit op een stukje noppenfolie (bubbeltjesplastic). Leg er een tweede laag op, dakpansgewijs. Je mag verschillende kleuren door elkaar gebruiken. Laat de kleuters de wol besprenkelen met zeepsop. Dek het af met een tweede stukje noppenfolie (bolletjes van het plastic moeten de wol raken). Laat hen wrijven op de gladde kant van het plastic. De kleuters mogen af en toe de handen in het zeepsop dopen. Dit vergemakkelijkt het wrijven. Draai na enige tijd het "dekentje" om en herhaal het wrijven. Als de wol volledig vervilt is (sterk lapje stof geworden), kun je het gewoon onder de kraan afspoelen en plat laten drogen. Op YouTube kun je de vilttechniek bekijken door te zoeken op 'basisinstructie vilt maken'.

Geluidenspel (30 minuten)

Voorzie een aantal afbeeldingen van geluiden van de nacht (bijv. een uil, iemand die snurkt, onweer, een ziekenwagen, een krekkel, een wolf, een muziekdoosje, etc.). Laat de geluiden één voor één horen en link ze aan de juiste afbeelding. Bespreek kort met de kleuters. Je kunt kiezen voor een geluidsoname of zelf de geluiden nabootsen. Leg de afbeeldingen in de ruimte en laat een geluid horen. De kleuters moeten naar de correcte afbeelding lopen, sluipen, etc.

Beeldende opdracht: mobiel (30 minuten)

Laat de rustgevende muziek spelen. De kleuters wrijven met hun handen in blauwe en witte verf en drukken nadien hun handen op een stuk wit papier. Laat drogen en teken er vervolgens een wolkje op. De kleuters prikken het wolkje uit. Hang elk wolkje aan een touwtje. Maak met alle wolkjes een klassenmobiel.

Rijmmemory (30 minuten)

Toon de kaartjes (zie werkblad 'Rijmmemory') aan de kleuters en vertel hen dat het woorden zijn uit het gedicht. Benoem samen met hen de woorden: droom-boom/ berg-dwerg/ zee-twee/ zand-hand/ haan-maan/ slapen- apen. Bij jongere kleuters is het aan te raden nog even uit te leggen wat rijmen is. Laat hen samen memory spelen, waarbij ze elk omgedraaid kaartje benoemen.

Tip: als kleuters het principe van rijmen nog niet kennen, kun je elk woordduo in een verschillende kleur printen. Zo spelen ze de memory met de kleur, maar maken ze toch kennis met de woorden uit het gedicht en het principe van rijmen.

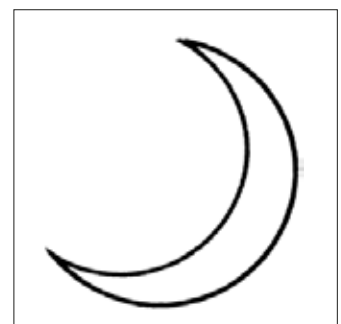
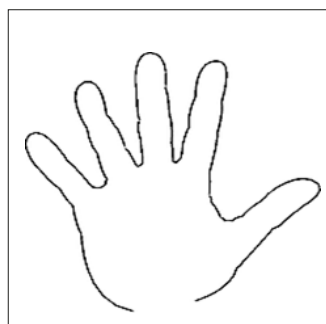
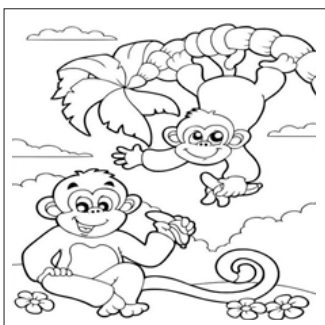
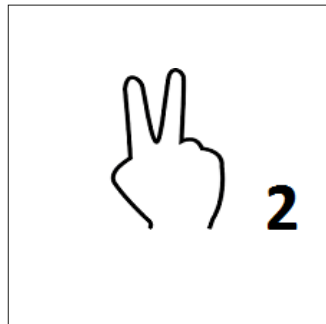
Bibliografie

Sherborne bewegingspedagogiek: ontwikkelingsstimulerend bewegen - Jo Daems en Tine Missine (Schuyt & Co van Halewyck, 2012)

Auteur lestip

Kristien De Schuyter

Rijmmemory

In je hoofd

In je hoofd
kun je alles.
Fietsen naar de maan,
boven op de wolken staan.
Strelen met je handen los,
lopen door een donker bos.
Vechten als een tijger,
dansen met een elf.
Afscheid nemen
zonder tranen,
alles gaat vanzelf.

In je hoofd
Theo Olthuis
In: *In je hoofd*
(Holland, 2007)

IN JE HOOFD

Over de auteur

Theo Olthuis (1941, Amsterdam) schrijft zowel voor kinderen als voor volwassenen. Naast gedichten schrijft hij liedjesteksten (o.a. voor Herman van Veen), toneel en televisiescènes (o.a. voor Sesamstraat en Het Klokhuis). Omdat mooie zinnen of regels bij hem vaak tijdens een wandeling of fietstocht komen binnenwaaien, heeft hij altijd een pen op zak. In zijn gedichten voor kinderen weet Olthuis herkenbare situaties in een even eenvoudige als rake taal te vatten, vaak met een knipoog.

Voor het lezen (15 minuten)

Schrijf de openingszin van het gedicht als volgt op het bord:

In je hoofd kun je alles:

- ...
- ...

Vraag de kinderen het lijstje aan te vullen. Wat willen zij graag kunnen? Om de antwoorden zo ongeremd mogelijk te houden, steek je voldoende vaart in de opdracht. De kinderen schrijven alleen woorden of woordgroepen op en krijgen maar twee minuten schrijftijd. Benadruk dat deze opdracht geen wedstrijd is: het gaat er niet om zoveel mogelijk woorden op te schrijven en er zijn alleen goede antwoorden. Als de tijd om is, mag wie wil zijn/haar lijstje voorlezen.

Daarna verander je de opmaak van de zin aan het bord stap voor stap naar die van het gedicht. Vraag de kinderen aandachtig toe te kijken hoe je eerst de opsommingsstreepjes, de puntjes en de dubbele punt wegveegt en vervolgens de zin over twee regels verdeelt. Wat is er gebeurd? Waarom heb je dat gedaan, denken de kinderen?

Na het lezen

Uitbeeldgedicht (10 minuten)

De kinderen ontdekken het gedicht in tweetallen via een A/B-oefening. Gebruik hiervoor het werkblad 'Uitbeeldgedicht'. Leerling A leest de eerste zin voor waarin een woord is weggelaten. Leerling B heeft de volledige zin en moet het ontbrekende woord (in vetjes) uitbeelden, zodat leerling A het woord kan invullen op zijn werkblad. Daarna leest leerling B de tweede zin voor en beeldt leerling A het ontbrekende woord uit, enz.

Voorlezen (10 minuten)

Olthuis schrijft zowel inhoudelijk als vormelijk toegankelijke poëzie. Laat de kinderen proeven van het ritme en de klanken van het gedicht door hen zelf te laten voorlezen. Doe het zelf niet eerst voor, maar bespreek op voorhand wel waar de kinderen aandacht aan moeten besteden. Waar moet je pauzeren? Waarom breekt de dichter de eerste zin in twee delen? Wat betekent dat voor het voorlezen?

Ommetje (20 - 40 minuten)

De dichter voert een personage op dat, net als de kinderen in hun lijstje, ernaar verlangt om enkele dingen te kunnen. Daarbij valt op dat dit personage eerst een uitgebreide omweg maakt via enkele fantasierijke en stoere wensen om pas in de voorlaatste regel haast langs de neus weg toe te geven waar het echt om draait: afscheid kunnen nemen zonder tranen. Daardoor lijkt het wel of hij of zij zich schaamt voor dit verlangen.

Vraag de kinderen om in het gedicht op zoek te gaan naar het belangrijkste verlangen van het personage. Wat zou hij of zij het allerliefst willen kunnen? Waarom? Vertel op voorhand dat er opnieuw geen foute antwoorden zijn, maar dat de kinderen hun antwoord wel goed moeten onderbouwen. Nadat de kinderen eerst een paar minuten krijgen om individueel hun keuze te markeren in het gedicht, bespreek ze hun antwoord met elkaar. Afhankelijk van de beschikbare tijd kun je dit per twee of vier laten doen, of via een binnen-cirkel-buitencirkel, zodat elk kind dezelfde spreekansen krijgt. Koppel de opdracht klassikaal terug en sta tot slot stil bij de wens rond het afscheid nemen. Waarom zou het personage dat graag willen kunnen? Van wie of wat zou hij of zij afscheid moeten nemen? Is het personage een jongen of een meisje? Waarom? Wie herkent zich in het gedicht? Wie moet soms ook huilen en geeft dit niet graag toe? Wanneer? En wie vindt het geen probleem om af en toe een traantje te laten? Waarom?

Aan de slag

Alles kan beter (20 minuten)

Ga met je klas aan de slag met het contrast tussen de voorlaatste regel en de rest van het gedicht. De kinderen kruipen, alleen of per twee, in de huid van een personage en verzinnen net als in het gedicht zes fantasierijke of stoere wensen en één gevoeliger of stiller verlangen. Wie geen inspiratie heeft, kan het eigen lijstje erbij nemen. Overdrijven mag! De regels hoeven niet te rijmen of qua lengte te kloppen, het is voor deze opdracht belangrijker dat de kinderen zich ongeremd durven uit te drukken.

Troost in een doosje (50 minuten)

Af en toe een potje huilen kan deugd doen. Zeker als je erna getroost wordt. Praat met kinderen over wie of wat hen kan troosten als ze verdrietig zijn. Zorg voor een veilig klimaat in de klas. Daarna tovert elk kind een luciferdoosje om in een troostdoosje, gebaseerd op de prachtige *instant comfort pocket boxes* van de Nederlandse illustrator Kim Welling. Als je haar naam bij afbeeldingen googelt, vind je meteen een heleboel voorbeelden. Wil je liever niet tekenen, dan kun je de kinderen ook een (kosteloos) troostvoorwerp in hun doosje laten stoppen (zoek maar eens op 'doosje troost'), een mooie zin laten opschrijven of een troostend gedicht laten zoeken in een bundel. Je kunt hier alle kanten mee op: de kinderen kunnen een persoonlijk doosje voor zichzelf maken of je kunt een *random acts of kindness*-project opzetten en hen doosjes laten maken die ze uitdelen op straat of in bijv. een bejaardentehuis.

Auteur lestip

Marit Trioen

Uitbeeldgedicht, versie A

In je hoofd
kun je alles.

..... naar de maan,
boven op de **wolken** staan.

..... met je handen los,
lopen door een **donker** bos.

Vechten als een,
dansen met een **elf**.

Afscheid nemen zonder,
alles gaat vanzelf.

Uitbeeldgedicht, versie B

In je hoofd
kun je alles.

Fietsen naar de maan,
boven op de staan.

Strelen met je handen los,
lopen door een bos.

Vechten als **een tijger**,
dansen met een

Afscheid nemen **zonder tranen**,
alles gaat vanzelf.

Het donker is een wonder

De zon
gaat onder.

De lichten
zijn gedoofd.

Het donker
is een wonder.

Wat je ziet
zit in je hoofd.

Het donker is een wonder
Frank Adam
In: *Waarom ik altijd nee zeg*
(Querido, 2001)

HET DONKER IS EEN WONDER

Over de auteur

Frank Adam (1968, Brugge) is een literaire duizendpoot. Hij schrijft absurde fabels, romans, toneel- en operateksten, radioluisterspelen, graphic novels, poëzie en liederen en flirt daarbij graag met de grenzen tussen jeugd- en volwassenenliteratuur. Zijn gedichten voor kinderen kwamen er op verzoek van zijn zoontje Dante. Ze hebben vaak een filosofisch kantje, maar kunnen evengoed speels en grappig zijn. Intussen heeft Adam drie poëziebundels voor kinderen gepubliceerd.

Voor het lezen (20 minuten)

Ga naar een lokaal dat je kunt verduisteren en waar de kinderen voldoende plaats hebben om op de grond te zitten en liggen. Neem verschillende lichtbronnen mee, zoals een zaklamp, een kaars, het lampje van een smartphone, een armbandje dat licht geeft in het donker, kerstverlichting, enz. Idealiter heb je een lichtbron per kind; in grote groepen kan je de kinderen per twee laten werken.

Verduister het lokaal. Laat de kinderen met hun lichtbron aan in een cirkel zitten. Zorg ervoor dat je zelf ook een kaarsje of zaklamp hebt. De opdracht is eenvoudig: de kinderen vullen één voor één de zin *Het donker is ...* aan met een woord, waarna ze hun lichtbron doven. Jij vult als laatste de zin aan met *Het donker is een wonder, kijk maar* en knipt je lichtbron uit. Vraag de kinderen op hun rug te gaan liggen en laat hen in stilte een minuut proberen te achterhalen waarom het donker een wonder is. Knip vervolgens je lichtje weer aan en laat hen reageren. Lees tot slot het gedicht voor.

Na het lezen

Filosoferen met kinderen (20 minuten)

Dit gedicht is een ideaal vertrekpunt om met je klas te filosoferen over (kijken in) het donker. Filosoferen met kinderen is niet moeilijk, maar het vereist wel een bepaalde vraagtechniek en basishouding van de leerkracht. Zo is het belangrijk dat jij enkel vragen stelt en dus geen antwoorden suggereert, beoordeelt of geeft. De kunst is ook dat je niet te snel tevreden bent met een antwoord en doorvraagt. Op de website van de filosofiejuf.nl vind je handige tips en valkuilen, lees deze eens op voorhand door.

Enkele mogelijke vragen bij het thema donker:

- + Kun je zien in het donker?
- + Is dat dan hetzelfde zien als wanneer het licht is?
- + Kun je alleen met je ogen zien?
- + Zit alles wat je ziet in je hoofd?
- + Hoe kun je zien in je hoofd?
- + Zijn er dingen die je beter ziet in het donker?
- + Zijn er ook dingen die je niet kunt zien?
- + Is het mogelijk om helemaal niets te zien?
- + Zou je nog kunnen zien als het altijd donker is?

Klinkende klanken (20 minuten)

Projecteer het gedicht. Wat voor soort tekst is dit? Hoe weten de kinderen dat het om een gedicht gaat? Duid de door de kinderen genoemde kenmerken aan. Waarschijnlijk merkt iemand op dat het een gedicht is omdat het rijmt. Sta verder stil bij dat rijm. Met rijmen bedoelen de kinderen meestal eindrijm (*onder-wonder, gedooft-hoofd*), maar weten ze ook dat er nog andere soorten rijm bestaan, zoals klinkerrijm (*zon-onder, donker-wonder*) en beginrijm (*ziet-zit*)?

Laat de kinderen zelf experimenteren met beginrijm. Ze gaan op zoek naar een adjectief (b.nw) dat met de beginletter van hun naam begint én dat bij hen past. Geef eerst een voorbeeld voor jezelf: *juichende juf, muzikale meester, kattengekke Kim*, etc. Bouw even bedenktijd in en doe dan een rondje, waarbij iedereen zich al allitererend voorstelt. Leg een tempo op door een ritme te slaan of een beat te laten spelen. Vervolgens groepeer je de kinderen die dezelfde beginletter in hun naam hebben. Samen zoeken ze zoveel mogelijk woorden die met hun letter beginnen. Ze verdelen het werk: iemand zoekt de werkwoorden, een ander de adjectieven, een derde de zelfstandige naamwoorden. Tot slot maken ze, samen of alleen, een zin waarin zoveel mogelijk woorden met de letter van hun naam voorkomen, zoals *Snelle Samir scoort straks op de speelplaats*. Grappig idee: spreek de kinderen de rest van de les met hun zelfgekozen alliteratie aan, bijv. *Snelle Samir, doe jij het licht uit?*

Aan de slag

Mijn favoriete droom (90 minuten), naar een idee van Kathleen Collijs

Een bijzondere vorm van zien in je hoofd is dromen. Tijdens een droom kijk of spreek je niet en toch speelt zich een hele film in je hoofd af.

Vraag de leerlingen om gedurende twee weken een dromendagboek bij te houden. Elke ochtend schrijven of tekenen ze wat ze die nacht gedroomd hebben. Aan het einde van dit experiment hou je een kringgesprek over dromen.

Wie herinnerde zich vaak zijn dromen, wie kon haast niets invullen? Wie had vooral fijne dromen? Welke? Wie had soms een nachtmerrie? Waarover ging die? Wie heeft dromen die soms terugkeren? Wie heeft een lievelingsdroom?

Na dit gesprek denken de kinderen na over hun favoriete droom. Deze droom gaan ze later met hulp van klasgenoten uitbeelden in een tableau vivant. Om dit vlot te laten verlopen, maken de kinderen eerst een inventaris van de personages en benodigdheden en een schets van het tableau dat ze willen naspelen. Een volgende les laat je de tableaux uitbeelden en fotograferen. Bundel de foto's in een klassenboek, PowerPoint of filmpje.

Geen zin in of tijd voor de chaos van verkleden, regisseren en uitbeelden? Laat de kinderen dan hun favoriete droom tekenen. Een originele uitwerking hiervan is om via 'flapjes' letterlijk binnen te kijken in hun hoofden, zoals in het boek *Waar denk je aan?* van Laurent Moreau (op internet zijn daarvan eenvoudig voorbeelden te vinden).

Meer?

Meer gedichten over het donker vind je in de lesbundel van Gedichtendag 2011, die 'nacht' als thema had.

Auteur lestip

Waar denk je aan - Laurent Moreau
(Lannoo, 2012)

Auteur lestip

Marit Trioen

Joris Jan Bas

Joris Jan Bas uit Koog aan de Zaan
trok op een ochtend een jurkje aan.

Toen ging hij naar school met een strik in zijn haar
en alle kinderen pestten hem daar.

“Kan me niet schelen,” riep Joris Jan hard,
“Ik ben tenminste een beetje apart.

Niet zo gewoon als de rest van de klas.”
Nou zeg, die durfde, die Joris Jan Bas!

De volgende ochtend in Koog aan de Zaan
had iedere jongen een jurkje aan,

behalve een jongen met haar groen als gras.
Je mag drie keer raden wie of dát nou was.

Joris Jan Bas
Ted van Lieshout
In: *Wij zijn bijzonder, misschien zijn wij een wonder*
(Leopold, 2012)

JORIS JAN BAS

Over de auteur

Ted van Lieshout (1955, Eindhoven) is niet onder een noemer te vangen. Hij is naast dichter ook schrijver voor zowel kinderen als volwassenen, beeldend kunstenaar en grafisch vormgever. Hij startte zijn carrière in 1984 als ontwerper van boekomslagen. Twee jaar later had hij al zijn eerste dichtbundel (*Van verdriet kun je grappige hoedjes vouwen*) en jeugdboek (*Raafs Reizend Theater*) uitgegeven. Twintig jaar lang schreef hij voor televisieprogramma's zoals *Sesamstraat* en *Het Klokhuis*. Nu werkt hij vooral aan romans voor volwassenen en de prentenboekenserie *Boer Boris*. Doorheen zijn loopbaan ontving hij tal van prijzen, waaronder de Gouden Griffel voor zijn dichtbundel *Begin een torentje van niks* en de Theo Thijssen-prijs, de oeuvreprijs voor jeugdliteratuur.

Voor het lezen (10 minuten)

Luister met de kinderen naar het lied "Ge zijt wie ge zijt" uit het hoorspel *De mestkever* van Het Geluidshuis. De strontvlieg zingt dit voor de mestkever wanneer die zich anders dan de anderen voelt. Hij twijfelt aan zichzelf en aan zijn kunnen. Vraag de kinderen nauwlettend op de tekst te letten. Wat is de essentie ervan? Je vindt een versie met tekst op YouTube met de zoektermen 'heerlijk hoorspel / de mestkever / ge zijt wie ge zijt'. Bij het bespreken kun je volgende vragen stellen: wat is de boodschap van dit liedje? Wat wil de strontvlieg eigenlijk zeggen? Wat bedoelt hij met "ge zijt wie ge zijt"? Heb je jezelf ook al eens anders gevoeld?

Na het lezen (15 minuten)

Nadat je het gedicht hebt voorgelezen, praat je even na. Heeft iedereen alle woorden begrepen? Weet iedereen wat de dichter bedoelt met Koog aan de Zaan? Het is een dorp in Nederland dat aan de rivier de Zaan ligt. Licht eventuele andere onduidelijkheden of moeilijke woorden toe. Start dan een filosofisch gesprek. Bij een filosofisch gesprek gaan we niet op zoek naar kennis of feiten, maar zoeken we mogelijke antwoorden op een filosofische vraag. Als leerkracht weet je het antwoord namelijk ook niet! Je start het gesprek met de vraag: wat is dat, anders zijn? Daarna prikkel je de kinderen om nog verder te denken. Vraag door naar de denksporen die de kinderen hebben gevolgd, naar de onderbouwing van hun antwoord. Mogelijke vragen zijn:

waarom denk je dat? Hoe zie je dat? Hoe merk je dat? Is iedereen het daarmee eens? Wie denkt iets anders? Kun je daar een voorbeeld van geven? Wat heeft anders-zijn met vrijheid te maken?

Rond af door de vraag nog eens te herhalen en een korte samenvatting van de mogelijke antwoorden te maken met de kinderen.

Aan de slag

Gekke klassenfoto (45 minuten)

Maak op voorhand een klassenfoto in zwart-wit of druk hem af in grijswaarden, formaat A3. Stel duo's samen. Elk duo bespreekt onderling hoe ze zelf eens naar school willen komen. Bijv. als jongen, meisje, eenhoorn, engel of met een pruik, een cowboyhoed, een superheldencape, etc. Laat de kinderen elkaar ook vertellen waarom ze zo op de foto willen staan.

Als ze allebei een idee hebben, krijgen de kinderen per twee een zwart-wit klassenfoto op A3-formaat. Daarop mogen ze zichzelf aanpassen. Dit kan met stiften, potloden, gekleurd papier, alcoholstift, stofjes, etc. Na een half uurtje hou je een fototentoonstelling en mogen de duo's wat meer uitleg geven over hun werk. Welke transformatie is het meest geslaagd?

Klasgenoot-karikatuur (45 minuten)

Wat is er zo speciaal aan Joris Jan Bas? Start een klassengesprek met de kinderen. Kunnen de kinderen ook een speciale eigenschap van een klasgenoot bedenken? Noteer alle suggesties in een grote woordwolk op bord. Probeer voor ieder kind een eigenschap te vinden. Bewaak wel dat het iets positiefs is wat over de ander wordt vermeld. Kinderen mogen ook voor zichzelf een talent benoemen.

Toon dan enkele voorbeelden van karikaturen. Het leukste is als je er eentje van jezelf kunt tonen, dan kunnen de kinderen onmiddellijk raden wie er op de tekening staat en welke eigenschap er van jou is uitvergroot. Laat de leerlingen dan uitleggen wat een karikatuur is. Vul aan indien nodig.

Geef dan elke leerling een briefje met de naam van een medeleerling. Deze mogen ze niet aan elkaar verklappen! Ze tekenen nu een geheime karikatuur van die medeleerling. Dit kan met potlood, zwarte stift of houtskool. Haal nadien alle tekeningen op, geef ze een nummer, hang ze op in de klas en hou een wedstrijd. Wie is wie?

Tableau vivant (45 minuten)

Het gedicht 'Joris Jan Bas' is dermate beschrijvend dat je het hele verhaal zo voor je ziet. Verdeel de klas in groepjes van vier tot vijf kinderen. Samen gaan ze het gedicht ontleden in maximaal zes scènes, uitgebeeld in een tableau vivant. De kinderen mogen accessoires en verkleedkleden gebruiken. Je kunt op voorhand vragen of ze deze meebrengen van thuis of je kunt hier zelf in voorzien. Leg nog even kort uit wat een tableau vivant is: de kinderen beelden elke scène uit als een levend standbeeld. Gezichtsexpressie en goed stil blijven staan zijn hierbij een must! De kinderen gaan zelfstandig aan de slag, als leerkracht stuur je bij waar nodig. Na een half uurtje mag ieder groepje zijn vertolking van het gedicht presenteren. Nadien bespreek je elke uitvoering: welke scène was sterk? Waarom? Hoe kan het nog beter?

Deze opdracht kun je eventueel ook scène per scène laten fotograferen. De kinderen kunnen er een presentatie van maken en deze aan de klas tonen. Een echt filmpje maken van het gedicht is ook leuk als je het nodige materiaal en wat meer tijd ter beschikking hebt.

Meer?

Voor wie meer wil weten over filosoferen met kinderen: www.filosofiejuf.nl/mini-cursus-filosoferen-met-kinderen/

Auteur lestip

Barbara Wille

Ik
sta hier
in de zoete geur
van de bloeiende linde
te luisteren naar het bijengezoem
en kijk naar de vlinders die flirtend
en schouderophalend - net meisjes -
rondfladderen van bloem naar bloem,
wit rose lichtgeel wit lila lichtblauw,
en denk de hele tijd
aan jou.

Ik sta hier
Ienne Biemans
In: *DICHTER. 4*
(Plint, 2017)

DE EERSTE LENTEDAG

Over de auteur

lenne Biemans (1944) schrijft sprankelende kinderversjes vol klank, rijm en raadsel. Ze debuteerde in 1985 met de bundel *Mijn naam is Ka: ik denk dat ik besta*. Voor haar bundel *Ik was de zee* (1989) kreeg ze een Zilveren Griffel. Voor *Lang zul je leven* uit 1988 ontving ze de Nienke van Hichtum-prijs. Biemans' gedichten lijken op de anonieme baker- en kinderrijmpjes van vroeger. Soms zijn ze sprookjesachtig, soms onbegrijpelijk en ongerijmd, maar altijd speels. Haar gedichten klinken als muziekdoosjes.

Voor het lezen (10 minuten)

Praat met elkaar over flirten. Wat is dat? Als de kinderen het niet weten, laat ze dan verzinnen wat het zou kunnen zijn. Daarna zoeken ze het woord op in het woordenboek.

Andere vragen die aan bod kunnen komen: hoe spreek je flirten uit? Wie in de groep kan goed flirten, wie helemaal niet? Kan iemand voordoen hoe je flirt? Wie flirten beter: jongens of meisjes? Ken je iemand buiten de klas die goed kan flirten? Hoe oud moet je zijn om goed te kunnen flirten? Kunnen baby's flirten? Kunnen dieren flirten? Moet je verliefd zijn om te kunnen flirten? Laat op het digibord het gedicht zien en lees het samen hardop.

Na het lezen (10 minuten)

Wie zou de 'ik' in het gedicht kunnen zijn? Is het een jongen, een meisje, een oude man, een kleuter, een oma, een knuffel, een vlinder, een struik of iets of iemand anders? Lees het gedicht nog eens voor en vraag de kinderen hun antwoord op te schrijven en geheim te houden.

Hoe oud zou de 'ik' zijn, denk je? Vraag de kinderen voor de 'ik' een leeftijd te verzinnen en een naam. Ze schrijven hun gefantaseerde antwoord op en houden het geheim. Zeg dat alles wat ze zelf bedenken goed is.

Laat ze ook antwoorden schrijven op de volgende vragen. Wat doet jouw 'ik' in het dagelijks leven? Waaraan heeft jouw 'ik' een hekel? Wat vindt jouw 'ik' juist leuk? Waar is jouw 'ik' bang voor? Wat voor geheim heeft jouw 'ik'?

Soortgelijke vragen kunnen ook gesteld worden over de 'jou' in de laatste regel van het gedicht. Laat de kinderen hun antwoorden uitwisselen en erover praten. Bij welke vraag zijn er veel verschillende antwoorden?

Aan de slag

Omgekeerde gedichten (40 minuten)

De 'ik' in het gedicht heeft een bepaalde emotie. Vraag de kinderen hoe ze dat gevoel zouden noemen en verzamel zoveel mogelijk antwoorden op het bord. De 'ik' in het gedicht is blij, gelukkig, verliefd, vrij, vrolijk, enzovoort.

Vraag de kinderen om een woord van het bord te kiezen, het op te schrijven en er 'niet' voor te zetten: niet blij, niet gelukkig, niet verliefd, niet vrij, niet vrolijk. Hoe vang je dat omgekeerde gevoel in één woord? Vraag de kinderen om dat woord op te schrijven. Niet blij kan verdrietig, droevig, huilerig, kwaad of een andere emotie worden.

Vertel dat in het gedicht van lenne Biemans *kijkwoorden* voorkomen (bijvoorbeeld bloem), *ruikwoorden* (bijvoorbeeld zoete geur), *hoorwoorden* (bijvoorbeeld bijengezoem) en kleuren.

Vraag de kinderen om woorden te verzamelen bij hun omgekeerde gevoelswoord. Wat voor kleur(en) zie je bij jouw gevoel? Wat voor dingen, dieren, mensen zie je bij jouw gevoel? Wat hoor je erbij? Wat ruik je erbij? Wat proef je erbij? Met behulp van de verzamelde woorden schrijven de kinderen het omgekeerde gedicht. De eerste regels zijn 'Ik zit hier' of 'Ik lig hier' of 'Ik sta hier' of 'Ik hang hier'. De laatste regels zijn: 'en denk de hele tijd aan jou.' Laat ze bij lenne Biemans de kunst afkijken!

Gedichten die af zijn worden voorgelezen en bewonderd. Van hun omgekeerde gedicht kunnen de kinderen een poster maken. Bijv. een collage met verknijpte foto's uit tijdschriften. Maak samen een tentoonstelling.

Gekke dierenbewegingen (15 minuten)

In het gedicht van lenne Biemans halen vlinders hun schouders op. Vraag de kinderen of vlinders hun schouders kunnen ophalen. Waarom niet?

Ze bedenken drie verschillende redenen waarom het niet kan. Daarna fantaseren ze drie redenen waarom het wel kan.

Vraag wie er kan fladderen als een vlinder die zijn schouders ophaalt. Laat het maar zien aan de klas.

De kinderen schrijven samen in hun groepje vijf bijzondere dieren op waarvan ze denken dat geen enkel ander groepje die heeft. Geef een paar voorbeelden die de kinderen daarna niet meer mogen gebruiken: bijv. een luis of een mandril (dus geen hond of kat). Ze nummeren hun dieren van 1 tot en met 5.

Daarna bedenken ze vijf lichaamsdelen en een beweging die je daarmee maakt, zoals je schouders ophalen. Wat doe je met je handen, je wangen, je voeten, je tanden? Geef een paar voorbeelden die de kinderen daarna niet meer mogen gebruiken: wijzen met je wijsvinger, je tong uitsteken. Ze nummeren de lichaamsbewegingen van 1 tot en met 5.

Vraag daarna om dier 1 te koppelen aan beweging 3 en daar een regel over op te schrijven, bijv. *een luis die zijn tong uitsteekt*. Op een soortgelijke manier koppelen ze dier 2 aan beweging 4, etc.

Welke vreemde combinatie is het leukst om te spelen? De kinderen laten elkaars vondsten zien.

Meer?

Lees met elkaar andere gedichten van lenne Biemans. Haal uit de bibliotheek bijv. *Mijn naam is Ka. Ik denk dat ik besta, Ik was de zee, Lang zul je leven, Met mijn rechteroog dicht, mijn linkeroog open, Onder de maan, Paperasje of Paperasje ging op reis*.

Gebruik dit gedicht van lenne Biemans ook om poëzie van andere kinderdichters voor te lezen, bijvoorbeeld uit een nummer van DICHTER. van uitgeverij Plint.

Bibliografie

Mijn naam is Ka. Ik denk dat ik besta -
lenne Biemans (Querido, 1985)
Ik was de zee - lenne Biemans (Querido, 1988)
Lang zul je leven - lenne Biemans (Querido, 1988)
Met mijn rechteroog dicht, mijn linkeroog open -
lenne Biemans (Leopold, 2001)
Onder de maan - lenne Biemans (Leopold, 2003)
Paperasje - lenne Biemans
(Nieuw Amsterdam, 2006)
Paperasje ging op reis - lenne Biemans
(Nieuw Amsterdam, 2008)
DICHTER. gedichten voor kinderen van 6 tot 106,
- veel verschillende kinder- en jeugd dichters
(Plint, 2016 - 2018)

Auteur lestip

Jos van Hest

Bij een Barbadiaanse baai

Bij een Barbadiaanse baai
staan twee Barbadiaanse bomen.
Aan die Barbadiaanse bomen
hangt een Barbadiaanse hangmat.
In die Barbadiaanse hangmat
drinkt een heer, zeer in zijn hum,
uit een Barbadiaanse beker
thee met Barbadiaanse rum.

(Als hij straks gaat pootjebaden
spoelt hij rustig en bedaard
alle rum die hij gemorst heeft
uit zijn Barbadiaanse baard.)

Bij een Barbadiaanse baai
Judy Elfferich
In: *DICHTER. 8*
(Plint, 2018)

BIJ EEN BARBADIAANSE BAAI

Over de auteur

Judy Elfferich (1957) is dichter en schrijfdocent. Ze geeft cursussen en workshops aan mensen van alle leeftijden, ook aan kinderen. Als kind en puber schreef ze de hele schoolkrant vol. Later ging ze naar de kunstacademie. Gedichten van haar verschenen in de bloemlezingen *Er zit een feest in mij* en *Vijf draken verslagen*. Ze schrijft voor *BoekieBoekie* en voor *DICHTER*. Haar gedichten lijken op liedjes, ze zijn vaak grappig of er zit een rare draai in. Elfferich is gek op doorgeefverhalen, stiftgedichten, gorgelrijmen en pleziergedichten.

Voor het lezen (10 minuten)

Schrijf het woord 'Barbadaans' op het bord. Vraag de kinderen om te fantaseren over dat woord. Wat zou het kunnen betekenen? Bedenk met elkaar verschillende betekenissen. Meer vragen die gesteld kunnen worden: waarom heeft het woord 'Barbadaans' een hoofdletter? Welke woorden kun je maken met letters uit dat woord? (*baard, baan, bad, baas, baai*, enz.) Ken je een naam of een woord dat begint met 'bar' of een woord waar 'bar' in zit? (*Barbara, barsten, barbaar, rabarber, snackbar, barbecue, barones, barbiepop*, enz.) Ken je een woord dat eindigt op 'iaans'? (*Italiaans, Siciliaans*) Bedenk een zin met het woord 'Barbadaans' erin. ('Doe niet zo Barbadaans!') 'De toets voor Barbadaans was heel moeilijk.' 'Barbadaans voetballen kent andere spelregels.' Laat de kinderen in het woordenboek opzoeken of het woord 'Barbadaans' echt bestaat. Laat het gedicht 'Bij een Barbadaanse baai' op het digibord zien en lees samen hardop het gedicht.

Na het lezen (10 minuten)

Deel het pleziergedicht op papier uit en laat een paar kinderen het gedicht voorlezen. Vraag de kinderen om met een kleurpotlood of kleurstift alle woorden 'Barbadaanse' te onderstrepen. Hoeveel van die woorden staan er in het gedicht? Vraag de kinderen om met een andere kleur boven alle woorden die met B/b beginnen een sterretje te zetten. Vraag de kinderen om met weer een andere kleur een pijl te zetten tussen woorden die rijmen. Vraag de kinderen om op de onderkant van het werkblad links en rechts een stevige boom te tekenen met een hangmat daartussen. Tot slot bekijken de kinderen elkaars werkblad.

Aan de slag

Pleziergedicht schrijven (40 minuten)

Vertel de kinderen dat ze naar aanleiding van het gedicht van Judy Elfferich zelf een gedicht gaan schrijven. Hoe dat gaat, krijgen ze stap voor stap te horen.

Vraag de kinderen om op een kladblaadje de naam van een stad of land te schrijven waar een familielid woont. (*Geldrop*)

Idem waar ze wel eens met vakantie zijn geweest. (*Izmir*)

Idem waar ze graag heen zouden willen. (*Hawaiï*)

Achter elke plaats- of landnaam schrijven ze 'iaans'. (*Geldropiaans, Izmiriaans, Hawaïiaans*)

Laat ze één iaans-woord kiezen als uitgangspunt en daar een sterretje bijzetten.

Het gedicht van Judy Elfferich gaat over een heer. Vraag de kinderen om een ander 'persoon' te kiezen: een dame, een opa, een jongen, een kikker, of iets anders.

Vraag de kinderen om bij hun persoon een plek te kiezen: een bushalte, een hotel, een woestijn, of iets anders.

Vraag de kinderen om bij hun persoon een (vreemd) voorwerp te kiezen: een hoed, een ei, een fiets, een kluts, een gaatje, of iets anders.

Met hun aantekeningen maken de kinderen een gedicht waarbij ze de kunst afkijken bij Judy Elfferich. Bespreek de spelregels kort en schrijf ze op het bord:

- + Je regels zijn kort: vier tot zeven woorden.
- + In veel regels herhaal je je eigen iaans-woord.
- + De eerste regel gaat over een iaanse plek.
- + Daarna noem je je iaans personage.
- + Zorg voor een verrassende slotregel (die je tussen haakjes zet).

Lees als stimulans het gedicht van Wiebe voor.

Bij een Geldropiaanse bushalte wachtte een Geldropiaanse vrouw

op een Geldropiaanse bus.

Op het Geldropiaanse hoofd van de Geldropiaanse vrouw stond een Geldropiaanse hoed.

In die Geldropiaanse hoed zat een Geldropiaans nest.

In dat Geldropiaanse nest lag een Geldropiaans ei.

En uit dat Geldropiaanse ei kroop jij.

(Toen kwam de bus eraan.)

Na afloop lezen kinderen die dat willen hun gedicht voor. Voorlezen en voorgelezen worden is het cadeau dat je krijgt voor de inspanning van het gezamenlijk schrijven.

Tongbrekerspel (10 minuten)

Het woord 'Barbadaiaans' kan een tongbreker zijn. Daar moet je op oefenen. Speel met je klas het volgende tongbrekerspel en zie hoe ver ze komen.

Jij zegt zin 1 van onderstaande tekst en de groep herhaalt het laatste woord: Barbara. Jij zegt zin 1 en 2 en de groep herhaalt het laatste woord: Rabarber-Barbara. Ga zo samen door tot het eind!

- 1 Er was eens een meisje dat heette Barbara.
- 2 Ze hield veel van rabarber. Daarom noemden ze haar Rabarber-Barbara.
- 3 Rabarber-Barbara begon een café, een bar. Die bar heette de Rabarber-Barbara-bar.
- 4 In de Rabarber-Barbara-bar kwamen veel wilde mannen, echte barbaren. Ze werden de Rabarber-Barbara-bar-barbaren genoemd.
- 5 Die Rabarber-Barbara-bar-barbaren hadden wilde baarden. Dat waren de Rabarber-Barbara-bar-barbaren-baarden.
- 6 Eén keer per jaar werden die Rabarber-Barbara-bar-barbaren-baarden geknipt door speciale kappers: door barbieren. En dat waren de Rabarber-Barbara-bar-barbaren-baarden-barbieren.

Meer?

Zoek in de bibliotheek naar andere gedichten van Judy Elfferich en lees ze voor. Vindplaatsen: *Poëziespektakel 4*, *Poëziespektakel 5*, *DICHTER. 7*, *DICHTER. 8* en *DICHTER. Tem de tekens*.

Bibliografie

Vijf draken verslagen, *Poëziespektakel 4* - verschillende jeugddichters (Querido, 2011)
Er zit een feest in mij, *Poëziespektakel 5* - verschillende jeugddichters (Querido, 2014)
DICHTER. 7 Blauw - verschillende jeugddichters (Plint, 2018)
DICHTER. 8 Wereldnummer - verschillende jeugddichters (Plint, 2018)
DICHTER. Tem de tekens - verschillende jeugddichters (Plint, 2018)

Auteur lestip

Jos van Hest

Deze poëzielessen zijn een uitgave van Stichting Lezen Nederland, Iedereen Leest, Poëziecentrum en de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB), ter gelegenheid van Poëzieweek 2019.

www.poëzieweek.com

Teksten

Kristien De Schuyter, Jos van Hest, Marit Trioen, Stefanie Kennes, Ineke Holzhaus, Barbara Wille, Iris Wynants, Daan Beeke

Eindredactie

Stichting Lezen, Iedereen Leest, Poëziecentrum (gedichten)

Vormgeving

andrews:degen

www.andrewsdegen.com

Contact

Stichting Lezen

T +31 (0)20 623 05 66

www.lezen.nl

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting Lezen Nederland? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.lezen.nl

Iedereen Leest

T +32 (0)3 204 10 00

www.iedereenleest.be

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Iedereen Leest? Schrijf dan in voor de nieuwsbrief via www.iedereenleest.be

Stichting CPNB

T +31 (0)20 626 49 71

www.cpnb.nl

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting CPNB? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.cpnb.nl/onderwijs

Poëziecentrum

T: 32 (0)9 225 22 25

www.poeziecentrum.be

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Poëziecentrum? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.poeziecentrum.be

Disclaimer

Deze lessuggesties mogen alleen worden afgedrukt en gekopieerd ten behoeve van het poëzieonderwijs in Nederland en Vlaanderen. Voor elk ander gebruik geldt: Op deze uitgave berusten copyrights: alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever van de gedichten staat steeds bij het gedicht vermeld. Wij hebben geprobeerd alle rechthebbenden van de verschillende bij de lessen gebruikte gedichten te achterhalen. Voor zover personen/ instanties auteursrechtelijke aanspraken menen te hebben, kunnen zij contact opnemen met Stichting Lezen Nederland.